

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin, milli adət-ənənələrinin, elm və mədəniyyətinin təbliği

Aparılan çoxsaylı araşdırmalar göstərir ki, uşaqlıqdan yetkinliyə keçid zamanı insanın maraq dairəsi, idealları, istəkləri dəyişir. Məhz bu dövrdə düzgün mədəni dəyərlərin formalaşmasına dəstək vermək çox vacibdir ki, onlar nəinki şəxsin şüurunda möhkəmlənsin, həm də şəxsiyyətin daha da mədəni inkişafı və zənginləşməsi üçün əlverişli zəmin yaratsın.

Təhsil, özünütərbiyə milli mədəniyyətin inkişafı və təbliğində müstəsna əhəmiyyət kəsb edir

Bəlidir ki, insanın bir çox keyfiyyətlərinin inkişafı onun tərbiyəsi və etnik kimliyinin formalaşması prosesinin baş verdiyi icmaya xas olan mədəniyyətə yiyələnmə dərəcəsi ilə bağlıdır. Bir insanın öz etnik icmasına və mədəniyyətinə xas şəkildə yetişməsi prosesi mühüm önəmə malikdir. Bu prosədə iki mərhələni ayırmaq olar: ilkin (mədəniyyətin qorunub saxlanmasına kömək edir, çünki burada əsas şey mövcud təsvirlərin bərpası, təsadüfi və yeni elementlərin mədəniyyətə nüfuz etməsinə nəzarətdir) və ikinci olan (cəmiyyət üzvlərinə mədəniyyətdə eksperiment üçün məsuliyyət götürmək, müxtəlif miqyaslı dəyişiklikləri tətbiq etmək imkanı verir).

İnkulturasıya adlanan bu prosesin hər iki mərhələsinin ahəngdar və ardıcıl inkişafı fərdin mentalitetinin formalaşması ilə başa çatır ki, bu da şəxsiyyətin dünyanı müəyyən şəkildə düşünmək, hiss etmək və qavramaq üçün münasibət və meyllərinin məcmusu deməkdir. Buna əsaslanaraq deyə bilərik ki, təhsil prosesi çərçivəsində mədəniyyətin populyarlaşdırılması üzrə fəaliyyətin iki istiqaməti olmalıdır: maarifləndirici və yaradıcılıq. Bu sahələrdə humanist pedaqogika anlayışı aydın görünür: fərdə özünü inkişaf etdirmək, özünütəhsil imkanları vermək, fərdilik axtarışını təşviq etmək. Beləliklə, təhsil və özünütərbiyə eyni prosesin bir-biri olmadan mövcud olmayan iki tərəfidir və bunu unutmamaq lazımdır. Təhsil fəaliyyətini qurmaq üçün onun inkişaf dövrünə xas olan bir yeniyetmənin əsas xüsusiyyətlərini nəzərə almaq

lazımdır. Bu yaşda şəxsiyyət keyfiyyətcə yeni səviyyəyə keçir: yetkinlik hissi yaranır - özünüdərkən spesifik yeni formalaşması, yeniyetmənin özünə, insanlara münasibətdə yeni həyat mövqeyini ifadə edən ən vacib şəxsiyyət xüsusiyyəti kimi çıxış edir. Bir tərəfdən, yeniyetmə uşaq dünyasına mənsubiyyətini rədd edir, digər tərəfdən isə o, başqalarının onun əsliində bir uşaq olduğunu qəbul etməsinə çalışsa da, hələ də həqiqi, tam yetkinlik hissi keçirir. Yetkinliyin formalaşmasında vacib bir istiqamət mənalı maraqların inkişafı və gələcək üçün planlar qurmaq istəyi ilə əlaqələndirilir ki, bu da nəyisə bilmək və yüksək səviyyədə bir şey edə bilmək istəyində özünü göstərir. Yetkinliyin inkişafı həm də yeniyetmənin idrak fəaliyyətində təhsil proqramından kənara çıxan dəyişikliklərlə əlaqələndirilir. Bu cür fəaliyyətlər elm, texnologiya, incəsənət və digər bilik sahələrinə aid ola bilər. Yeniyetmənin yaşa bağlı digər mühüm xüsusiyyəti maraq, yeni və maraqlı şeyləri qavramaq istəyidir. Bununla da peşə təhsili tələbləri arasında mədəniyyətin populyarlaşdırılması prinsipləri yuxarıda göstərilən xüsusiyyətlərə əsaslanmalıdır. Tərbiyə işini maksimum səmərəli və rahatlıqla aparmağın yeganə yolu budur. Təbii ki, Azərbaycan mədəniyyətinin təbliği istiqamətində hər bir azərbaycanlının üzərinə mühüm vəzifələr düşür. Bu baxımdan, Azərbaycan mədəniyyətinin təbliğində, həmçinin mədəniyyətimizin müasir dövrdə inkişafında gənclərin də özünəməxsus rolu var. Amma öncə onların bu mədəniyyəti dərinləndirən əxz etməsi lazımdır. Bu da təhsil, özünütərbiyə fonunda daha səmərəlidir.

**Tədris
texnologiyasından**

Mədəniyyətin təbliği, inkişafı və nəsillərə ötürülməsi - cəmiyyətin tərəqqisinin mühüm elementi..

da çox şey asılıdır

Mədəniyyətin populyarlaşdırılmasında əsas məsələ, ilk növbədə, müəllimin şagirdlər tələbələr arasında müəyyən bir mədəni proses və ya fenomen haqqında təsəvvür yaratmasıdır. Yeniyetmənin söhbət mövzusu-na münasibətini formalaşdırması və ifadə etməsi üçün bu, çox vacibdir.

Mədəniyyətə həsr olunmuş sinif saatının keçirilməsi də ən təsirli formalardan biridir. Poeziyaya girişdən müəyyən bir şəhərin və ya bütövlükdə Azərbaycan xalqının tarixinə qədər mövzulara burada diqqət oluna bilər. Müəllimin diqqət etməli olduğu ilk şey ekspert seçimidir. Yeniyetmənin avtoritetinin və ideal imicinin formalaşmasının xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq, qonağın kifayət qədər tanınmış, parlaq şəxsiyyət olması, güclü xarizmaya malik olması və ən əsası, insanlara mümkün qədər yaxın olması lazımdır. Əlbəttə ki, mütəxəssis yeniyetmənin nöqtəyi-nəzərini dinləmək və qəbul etmək bacarığına malik olmalı, tamamilə dürüst olmalı və heç bir vacib məlumatı gizlətməməlidir. Müəllimin özünün ümumi məsələlərdə ekspertlə həmrəy olması, baxılan məsələyə öz nöqtəyi-nəzərini, emosional münasibətini, ekspertin və auditoriyanın rəyinə bildirməyi bilməsi çox vacibdir. Əlbəttə ki, şagirdlərin, tələbələrin diqqətini müvafiq məlumatlara yönəltmək lazımdır, bunun sayəsində onlar vəziyyəti təhlil edə və qərar qəbul edə biləcəklər. Bunun üçün mini-mühazirə, müzakirə texnologiyası seçmək ən yaxşıdır. Müəllim sualların köməyi ilə şagirdlərin tefəkkürünü istiqamətləndirməli, onları mədəniyyətin, elmin və ya baxılan problemə təsir edə biləcək tarixi hadisələrin digər sahələri ilə paralellər aparmağa məcbur etməlidir. Sonda müəllimin hər bir şagirdin nöqtəyi-nəzərini dinləməsi vacibdir. Əgər əsaslandırılmış fikir yoxdursa və ya şagird, tələbə öz fikrini ifadə etməkdən çəkinirsə, onda onun duyğuları və hissləri barədə soruşmaq lazımdır. Müəllim hər bir yeniyetmənin öz sözünü deməsini təmin etməlidir. Beləliklə, irəli sürülən bütün təklifləri yekunlaşdıraraq demək olar ki, yeniyetmənin mədəni mühitə uğurla daxil olması onun buna marağından, müstəqil düşünmək və hərəkət etmək bacarığından, yeni mədəniyyətə formalaşması prosesinə cəlb olunmasından asılıdır. Müəllimin vəzifələri şagirdin marağını aktivləşdirmək üçün əsas bilikləri təqdim etməkdir. Şagirdlərə, tələbələrə yaradıcı olmaq, öz fikirlərini və emosiyalarını ifadə etmək imkanı vermək, yeni mədəniyyət obyektinin yaradılması ilə bağlı kollektivin, kiçik qrupun və fərdin fəaliyyəti üçün əlverişli mühitin yaradılması ön planda olmalıdır. Mədəniyyətimizin təbliği, həmçinin bu istiqamətdə

azərbaycanlı gənclərin mədəniyyət sahəsində təcrübələrinin artırılması da daom diqqət mərkəzində olmalıdır. Bununla mədəniyyətimizin təbliği və müasir dövrdə inkişafına töhfə vermək üçün daha əlverişli zəmin yaradır. Mədəniyyətin təbliği, inkişaf

etdirilməsi, qorunub saxlanılması və gələcək nəsillərə ötürülməsi üçün də bunlar çox vacibdir.

Tahir TAĞIYEV

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə çap olunur.